

*Березяно Т.,
Доктор економічних наук, професор
Національний університет харчових технологій,
Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ВИРОБНИЦТВА РОСЛИННИХ ОЛІЙ В УКРАЇНІ

Цього сезону (2017/2018) на ринку олійних відбуваються глобальні трансформації. Це пов'язано з дією двох факторів: політичного і природного. Серйозні зміни відбуваються серед основних споживачів та продавців олійних культур. Аналітики сходяться на думці, що в найближчі 10 років ринки, на які зараз орієнтована українська рослинна олія, зміняться. [1]. За обсягами експорту соняшникової олії вітчизняна олійножирова промисловість утвердилася як лідер у світі. Галузь характеризується потужними фондовими ресурсами, власним капіталом і розвиненим перевантажувальним комплексом. Постійне коригування правил торгівлі в країнах-покупцях і нашій країні відображає міжнародні та олігополістичні інструменти конкуренції.

Хоча ріпак і соя користуються більшим попитом на експортному ринку, а частка соняшникової олії в загальній структурі ринку становить лише 14% [2], але цього разу за посівними площами соняшник випередив пшеницю і кукурудзу. Попит на олійні культури зріс на 136%.

Необхідно також враховувати фактор уповільнення темпів зростання світової торгівлі рослинними оліями: за прогнозами FAO і USDA, в наступне десятиліття цей показник зросте на 18-20% [3,4].

Конкуренція розвивається у всіх напрямках, і це стосується виробництва. Конкуруючі регіони займуть цілу велику частку ринку – Бразилія планує збільшити виробництво кукурудзяної та соєвої олії на 55%, тоді як Аргентина прагне пом'якшити вимоги до якості соняшникової олії, щоб вийти на ринок зі своїми оліями, виробленими на специфічних ґрунтах [4].]

У майбутньому виробництво сировини для всіх олійних культур буде розширено, але зниження рентабельності неминуче, оскільки вимоги до якості постійно підвищуються. У цих умовах потрібно змінювати стратегію.

За даними Державної служби статистики України, виробництво основних сортів олійних культур у 2017 році в Україні перевищило 18,32 млн тонн.

Експортний потенціал масложирової промисловості визначається двома факторами. По-перше, обсяг попиту на соняшникову олію залежить від світового врожаю сої. Соєві боби займають перше місце в усьому світі за споживанням олії. Тому при недостатньому задоволенні попиту на соєву олію зростає попит на соняшникову олію. USDA враховує цей фактор при розробці прогнозу.

Водночас слід зазначити, що станом на 2019 рік Україна має достатні технічні можливості для зберігання, транспортування, обробки та переробки насіння соняшнику. Потужності з переробки олійних культур зростають і на

кінець 2017 року склали 22 млн тонн. В результаті можна переробляти всі культури, які вирощуються в Україні.

І з кожним роком ці потужності збільшуються. Причиною цього є не лише зростання виробництва та переробки олійних культур, а й відособленість діяльності виробників соняшникової олії.

На ринку переробки олійних культур України продовжується процес консолідації та контролю.

Об'єктом нашої уваги були ринкові та експортні можливості товарної групи соняшникової олії. Україна займає перше місце в цьому секторі. Аналіз показав, що зміни в структурі експорту викликані такими чинниками: зміна клімату, зростання споживчої активності в окремих регіонах (Китай, Індія), політичне та економічне суперництво гравців торгівлі (США та Китай; Європа та Індія; Бразилія та Аргентина). Споживча активність у Китаї викликана розвитком тваринництва, що формує підвищений попит на шрот як добавку до корму. Активність Індії формується за рахунок зростання споживання цього продукту населенням країни. Водночас експерти та аналітики вважають практично неможливим збільшення посівних площ під соняшником, що призведе до часткового заміщення дефіциту іншими видами олії (наприклад, кукурудзяною). Також розглядається неминуче зниження рентабельності в цій групі експорту. У конкурентному середовищі активно використовується боротьба між тарифами і митами, а країни-покупці використовують політичні важелі тиску на постачальників. З боку країн-експортерів існує очевидна потреба змінити ситуацію за допомогою інструментів якості продукції або знизити вимоги до якості для збільшення експорту.

Для України важливим напрямком є перехід від експорту сирової соняшникової олії до експорту рафінованої олії, в тому числі за схемами «дарма» та створення бренду.

Для України сьогодні головними є: диверсифікація виробництва, якість продукції та пошук нових ринків збуту. Але вирішення цих проблем неможливе без урахування світових тенденцій та перспектив їх подальшого розвитку. Основними факторами, які впливатимуть на ціни в наступні роки, є Китай, Індія та торгові бар'єри. Одним із найперспективніших ринків збуту соняшникової олії сьогодні є Індія, де споживання зростає з кожним роком із зростанням населення.

Соняшникова олія, а Україна, яка торгує сировою олією, повинна бути віднесена до преміум-сегменту – це головний пріоритет для національного виробника. Для українського виробника це означає необхідність брендуння продукції. На ринку переробки олійних культур все більшої популярності набуває білкове борошно, яке використовується для годівлі у тваринництві. Перед науковцями стоїть завдання вивчити можливість збільшення вмісту білка в соняшниковому борошні, оскільки це розширює можливості збільшення експорту шроту.

Література.

1. Гаркавенко Ю. Увеличение площадей под масличными или импорт сирия: что выберет украинский рынок? URL: <http://www.ukragroconsult.com/news/uvelichenie-ploschadei-pod-maslichnymi-ili-import-syrya-cto-vyberet-ukrainskii-rynok>

2. BLACK SEA OIL TRADE – 2018: нові можливості та загрози в умовах трансформації глобальних ринків URL: <http://www.-vozmozhnosti-i-ugrozy-v-usloviyah-globalnoi-transformacii-rynka>

3. Соняшникова олія [Глобальна торгова платформа] «Доступно за адресою:» <https://www.tridge.com/intelligences/sunflower-oil/export>

4. Виробництво, якість та застосування соняшникової олії [ISOA]. URL: <https://isoa-sunoil.org/sunoil-news/results-of-isoa-conference-sunflower-oil-production-quality-and-applications>